

”זכור את יום השבת לקדשו”

קידוש בליל שבת - קידושין לכלה שבת שני מלאכים המלווים - שני עדי קידושין!

|| הרה"ג ר' פנחס פרידמן ||

יומתק לפרש בזה מצות: ”זכור את יום השבת לקדשו”, כלומר ”לקדשו” בבחינת קידושי אשה, וזהו שדרשו (פסחים קו): ”זכור את יום השבת לקדשו, זכרהו על היין”, כי מאחר שצריך לזכור לקדש את השבת בקידושין, על כן זכרהו לקדש על היין כמו שנוהגים בקידושי אשה שמברכים על כוס יין.

מעשה מבואר דברי רשב"י: ”וכיון שעמדו ישראל לפני הר סיני, אמר להם הקב"ה, זכרו הדבר שאמרתי לשבת, כנסת ישראל היא בן זוגך, היינו דיבור זכור את יום השבת לקדשו”. כי ממה שאמר הקב"ה בהר סיני: ”זכור את יום השבת לקדשו”, שהכוונה בזה שנוכח לקדש את השבת בבחינת קידושי אשה, הנה בכך אנו זוכרים מה שאמר הקב"ה לשבת: ”כנסת ישראל היא בן זוגך”, ולכן הם מקדשים את השבת בבחינת קידושי אשה.

הנה כי כן יאיר לנו להבין דברי ה"תולעת יעקב" בענין הקידוש על היין: ”ועל דרך האמת מה שחייבנו לקדש על היין, הואיל והכלה נכנסת לחופה צריך לשמחה”, כי אכן הקידוש על היין הוא בבחינת קידושי אשה, שמקדשין את השבת שהיא בבחינת שבת כלה מלכתא בת זוגם של ישראל, ולכן צריך לקדש על היין שמביא את האדם לידי שמחה.

שני מלאכים שני עדי קידושין

ועתה בא וראה מה שמצינו בענין זה חידוש נפלא בדברי הגה"ק החיד"א בספרו ”דברים אחדים” (ח"ב דרוש כג ד"ה ואפשר), שהביא דברי ה"קרבן שבת" כי השבת היא בת זוגם של ישראל, והוסיף לבאר בזה מאמרם בגמרא (שבת קיט):

”כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו, שני מלאכי השרת המלווין לו לאדם מניחין ידיהן על ראשו, ואומרים לו (ישעיה ו ז) וסר עוונך וחטאתך תכופר. תניא רבי יוסי בר יהודה אומר, שני מלאכי השרת מלווין לו לאדם בערב שבת מבית הכנסת לביתו, אחד טוב ואחד רע, וכשבא לביתו ומצא נר דלוק ושלחן ערוך ומטתו מוצעת, מלאך טוב אומר יהי רצון שתהא לשבת אחרת כן, ומלאך רע עונה אמן בעל כרחו”.

שואל על כך החיד"א: א) מדוע צריך שילוהו לביתו ב' מלאכים, ב) מהו הענין שאומרים לו: ”וסר עוונך וחטאתך תכופר”. אך לפי האמור שהשבת היא בת זוגם של ישראל, אשר מטעם זה כמו שהאיש מקדש בעצמו כי מצוה בו יותר מבשלוחו, כן מצוה שהאיש בעצמו יכין את צרכי שבת, על כן כמו שמצינו בקידושי אשה שצריך שני עדים כדי שיחול הקידושין, כן שולח הקב"ה שני מלאכים ללוות את האדם בליל שבת לביתו, כדי שיהיו בבחינת עדי קידושין שהאדם מקדש את השבת.

הנה כי כן מטעם זה כאשר באים שני המלאכים שהם עדי קידושין ללוות אי איש ישראל מבית המדרש, ושומעים שהוא אומר

קרבן שבת: מה שאמר הקב"ה לשבת: ”כנסת ישראל היא בן זוגך”, הכוונה ששבת כלה היא בת זוגם של ישראל הקידוש בליל שבת הוא בבחינת קידושין שהחתן מקדש את הכלה, על כן לפני קידוש אסור להתענג בשבת
גמרא: ”כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו, שני מלאכי השרת מניחין ידיהן על ראשו, ואומרים לו וסר עוונך וחטאתך תכופר”
חיד"א: כמו שמוחלין לחתן כל עוונותיו, כן המקדש את השבת שהיא בת זוגם של ישראל זוכה למחילת עוונות

נותנין לו נחלה בלי מצרים”. ואמרו עוד (שם): ”כל המענג את השבת נותנין לו משאלות לבו”.

בא וראה מה ששנינו בגמרא (שם קיט):

”בעא מיניה רבי מרבי ישמעאל רבי יוסי, עשירים שבארץ ישראל במה הן זוכין, אמר לו בשביל שמעשרין שנאמר (דברים יד כב) עשר תעשר, עשר בשביל שתתעשר. שבבבל במה הן זוכין, אמר לו בשביל שמכבדין את התורה. ושבאר ארצות במה הן זוכין, אמר לו בשביל שמכבדין את השבת”.

דאמר רבי חייא בר אבא, פעם אחת נתארחתי אצל בעל הבית בלודקיא, והביאו לפניו שלחן של זהב משוי ששה עשר בני אדם, ושש עשרה שלשלאות של כסף קבועות בו, וקערות וכוסות וקיתוניות וצלוחיות קבועות בו, ועליו כל מיני מאכל וכל מיני מגדים ובשמים... אמרתי לו בני במה זכית לכך, אמר לי קצב הייתי, ומכל בהמה שהיתה נאה אמרתי זו תהא לשבת, אמרתי לו ואשריך שזכית וברוך המקום שזיכך לכך”.

קידוש שבת בבחינת קידושי אשה

בדרך זו במסילה נעלה לפרש דברי רשב"י במדרש הנזכר לעיל: ”אמר לה הקב"ה כנסת ישראל היא בן זוגך, וכיון שעמדו ישראל לפני הר סיני, אמר להם הקב"ה, זכרו הדבר שאמרתי לשבת, כנסת ישראל היא בן זוגך, היינו דיבור זכור את יום השבת לקדשו”. וצריך ביאור איפה רמוז בפסוק: ”זכור את יום השבת לקדשו”, שהכוונה בזה: ”זכרו הדבר שאמרתי לשבת, כנסת ישראל היא בן זוגך”.

ונראה לבאר דברי רשב"י, כי מאחר ששבת קודש היא בת זוגם של כנסת ישראל שהם בבחינת בן זוגה של השבת, על כן כמו שצריך לקדש אשה ובלא קידושין אסור להתייחד עמה, כן צריך לקדש את השבת בכניסתו שהוא בבחינת קידושי אשה, ובלא קידושין אסור להתייחד עם השבת ולהתענג בה במאכל ומשתה.

כי מה שאמר הקב"ה לשבת: ”כנסת ישראל היא בן זוגך”, הכוונה בזה ששבת היא בבחינת בת זוגם של ישראל, על מה ששנינו בגמרא (ב"ק לב): ”אמר רבי חנינא, בואו ונצא לקראת כלה מלכתא, ואמרי לה לקראת שבת כלה מלכתא”. וכתב על זה המהרש"א בחידושי אגדות:

”בואו ונצא לקראת כלה כו'. קרא השבת כלה, על פי מה שאמרו לכל יש בן זוג ולי לא נתת בן זוג, אמר לה כנסת ישראל יהיה בן זוגך כו', והשבת גופיה היא כנשואה לישראל, אבל בפניא דמעלי שבתא היא כהכנסת כלה לחופה... ולזה אמר רבי חנינא בפניא דמעלי שבתא, דהיינו בערב שבת קודם כניסתה, בואו ונצא לקראת כלה, דדרך החתן לצאת לקראת הכלה”.

הברכה בבית בזכות שבת בת זוגם של ישראל

וכבר הערנו ב”משוש זודים” (חלק ה מאמר א) על דמיון נפלא שמצינו בין השבת לבת זוגו של אדם, על פי מאמרם (ב"מ נט):

”אמר רבי חלבו, לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו, שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו, שנאמר (בראשית יב טז) ולאברם הטיב בעבורה, והיינו דאמר להו רבא לבני מחווא, אוקירו לנשיכו כי היכי דתתערתו”, פירוש: ”כבדו את נשותיכם כדי שתתעשרו”.

מבואר מזה שהברכה מצויה בביתו של אדם בזכות אשתו, וכן אמר החכם מכל אדם (משלי יח כב): ”מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה”. וכן מצינו אצל שבת שהיא בת זוגם של ישראל, שאין הברכה מצויה בביתם של ישראל כי אם בזכות שבת קודש, כמאמר הזהר הקדוש (פרשת יתרו פח): ”כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין”.

זאת ועוד, כמו שאמר רבא לבני מחווא: ”כבדו את נשותיכם כדי שתתעשרו”, כן מצינו אצל השבת שזוכים לעשירות בזכות שמכבדים את השבת, כמבואר בגמרא (שבת קיח): ”כל המענג את השבת

פרשתנו פרשת יתרו אנו קוראים בתורה על עשרת הדברות, שדיבר הקב"ה אל כל ישראל במעמד הנבחר בשעת מתן תורה על הר סיני. במאמר זה ברצוננו להתבונן בדיבור הרביעי מעשרת הדברות שהיא מצות עשה (שמות כ ח): ”זכור את יום השבת לקדשו”. אשר חכמינו ז"ל דרשו על כך (פסחים קו): ”זכור את יום השבת לקדשו, זכרהו על היין בכניסתו, אין לי אלא בלילה ביום מנין, תלמוד לומר זכור את יום השבת ביום”.

והנה ראוי להתבונן, מהו ענין הקידוש שצריך לקדש את השבת בכניסתו, ואם לא קידש אסור לטעום כלום כמו שנפסק להלכה בשלחן ערוך (או"ח סימן רעא סעיף ד): ”אסור לטעום כלום קודם שיקדש אפילו מים”.

שבת קודש בת זוגם של ישראל

ב”תולעת יעקב” (סוד השבת אות י ד"ה לקדש על היין) מבאר ענין הקידוש על היין: ”ועל דרך האמת מה שחייבנו לקדש על היין, הואיל והכלה נכנסת לחופה צריך לשמחה”. והנה הגם שכוונתו בתורת הנסתר למעלה מהשגתינו, אולם כדרכה של תורה אפשר לבאר ענין זה גם בדרך גלה השווה לכל נפש. ונראה לבאר הענין בזה על פי מאמרם במדרש (ב"ר יא ח):

”תני רבי שמעון בן יוחאי, אמרה שבת לפני הקב"ה, רבונה של עולם לכולן יש בן זוג ולי אין בן זוג, אמר לה הקב"ה כנסת ישראל היא בן זוגך, וכיון שעמדו ישראל לפני הר סיני, אמר להם הקב"ה, זכרו הדבר שאמרתי לשבת כנסת ישראל היא בן זוגך, היינו דיבור זכור את יום השבת לקדשו”.

וביאר בספר ”קרבן שבת” (פרק א סימן ה) כוונת רשב"י, כי שבת קודש היא בבחינת בת זוגם של כנסת ישראל, ואילו כנסת ישראל הם בבחינת בן זוגה של שבת קודש. בדרך זו הוא מבאר מה ששנינו במשנה (קידושין מא): ”האיש מקדש בו ובשלוחו”, ומקשה בגמרא: ”השתא בשלוחו מקדש בו מיבעיא, אמר רב יוסף מצוה בו יותר מבשלוחו, כי הא דרב ספרא מחריך רישא, [חרך את ראש הדג באש לכבוד שבת], רבא מלח שיבוטא, מלח דג שנקרא שיבוטא לכבוד שבת. וצריך ביאור מה שמשוה הגמרא קידושי אשה להכנה לשבת”.

אך לפי האמור הביאור בזה, כי היות שגם שבת היא בבחינת אשה לכלל ישראל, כמאמר הקב"ה לשבת: ”כנסת ישראל היא בן זוגך”, לכן כמו שבקידושי אשה ”מצוה בו יותר מבשלוחו”, כן בשבת בת זוגם של ישראל ”מצוה בו יותר מבשלוחו”. יומתק להבין בזה (סנהדרין נח): ”בן נח ששבת חייב מיתה”, כי היות ששבת היא בת זוגם של ישראל, על כן בן נח ששבת חייב מיתה כדין הבא על אשת איש.

ומצינו עוד מקור חשוב לכך בדברי המהרש"א, אשר ביאר כן דברי רשב"י במדרש,

בתפלה **"ויכולו"** כדי לקבל את השבת, הרי הוא מגלה בזה שהוא בבחינת חתן שנושא לאשה את השבת כלה מלכתא, והרי מבואר בירושלמי (ביכורים פ"ג ה"ג) כי חתן ביום חופתו מוחלין לו על כל עוונותיו, על כן הם מניחים ידיהם על ראשו ואומרים (ישעיה ו' ז): **"וסר עוונך וחטאתך תכופר"**. אלו דבריו המתוקים.

ביאור ענין כפרת עוונות כשאומר "ויכולו"

והנה מאמר נפלא זה: **"כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו, שני מלאכי השרת המלוין לו לאדם מניחין ידיהן על ראשו, ואומרים לו וסר עוונך וחטאתך תכופר"**, כיון שבא לידינו הבה נתבונן בו קצת באורם של רבותינו הקדושים מאורי עולם זי"ע, וזה יצא ראשון מה שכתבו ב"דעת זקנים" מבעלי התוספות (בראשית ב א ד"ה ויכולו):

"ויכולו. מנין שאנו אומרין אותו בעמידה, לפי שהוא עדות להקב"ה שברא עולמו בששה ימים, ועדות מעומד דכתיב (דברים יט ז) ועמדו שני האנשים. ואיתא בפרק כל כתבי (שבת קיט:): בשעה שאדם אומר ויכולו, שני מלאכים המלוים לו לאדם מניחים ידיהם על ראשו, ואומרים לו וסר עונך וחטאתך תכופר. ואם תאמר ומאי שנא פסוק זה, ויש לומר משום דכתיב גבי עדות (ויקרא ה א) אם לא יגיד ונשא עוונו, וזה שאומר ויכולו לא עכב עדותו והגידו".

בספר "בן יהוידע" להגה"ק בעל "בן איש חי" מצינו ביאור מתוק, מדוע מניחים שני המלאכים את ידיהם **"על ראשו"** דוקא, כשאומרים לו: **"וסר עוונך וחטאתך תכופר"**, על פי מה שכתבו הפוסקים שצריך להרהר בתשובה לפני שאומר **"ויכולו"**, כי באמירת **"ויכולו"** מעידים אנו על הקב"ה שברא את העולם בששת ימי בראשית וביום השביעי שבת, ומאחר שרשע פסול לעדות לכן צריך להרהר מקודם בתשובה.

והנה מבואר בגמרא (קידושין מט:): המקדש את האשה: **"על מנת שאני צדיק, אפילו רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשובה בדעתו"**, הרי שבהרהר תשובה לבד כבר נחשב לצדיק. לפי זה יש לומר כי מטעם זה: **"כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו"**, והוא מהרהר בתשובה כדי שלא יהיה רשע הפסול לעדות, **"שני מלאכי השרת המלוין לו לאדם מניחין ידיהן על ראשו"**, שהרהר שם במחשבתו בתשובה, **"ואומרים לו"** לפני שאמר ויכולו, **"וסר עוונך וחטאתך תכופר"**, לרמז שאפילו על ידי התשובה במחשבה שבראש כבר סר עוונך וראוי אתה להעיד.

ויש להעיר כי רעיון זה בקיצור מצינו ב"תפארת שלמה" (פרשת כי תצא ד"ה כל האומר): **"כל האומר ויכולו וגו' מוחלין על כל עוונותיו, כי ויכולו הוא עדות על חידוש העולם, ובעל כרחך צריך האדם להיות כשר לעדות, אם כן הוא אם עבר עבירה ח"ו הוא פסול לעדות, לכן מוחלין לו על כל עוונותיו להיות עדותו עדות כשירה לאמיתתו"**.

העדות "ויכולו" מצד הנשמה שנבראה ביום ראשון

ואענה גם אנכי חלקי לבאר המאמר: **"כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו, שני מלאכי השרת המלוין לו לאדם מניחין ידיהן על ראשו, ואומרים לו וסר עוונך וחטאתך תכופר"**, וצריך להבין ביאור הקשר בין כפרת עוונות לאמירת **"ויכולו"**, עוד צריך ביאור מה שמניחים את ידיהם דוקא על **"ראשו"**.

ויש לומר על פי מה שנתבאר מדברי רבותינו בעלי התוספות, כי באמירת **"ויכולו"** אנו מעידים עדות נאמנה על הקב"ה, שברא את העולם בששה ימים ושבת ביום השביעי, אמנם יש להקשות על זה קושיא עצומה, כי

הן אמת שאנו מאמינים בכך באמונה שלימה כפי שכתוב בתורה, אולם מאחר שהאדם לא נברא רק ביום השישי לבריאה, איך הוא יכול להעיד על דבר שלא ראה שהקב"ה ברא את העולם בששה ימים, שהרי יתכן שהקב"ה ברא את העולם בעשרים יום או בכמה שנים, והאדם לא נברא אלא ביום האחרון כשנשלמה הבריאה.

ונראה ליישב קושיא זו, על פי מאמר חכמינו ז"ל במדרש (ויק"ר יד א) על הפסוק (ויקרא יב ב): **"אשה כי תזריע וילדה זכר, הדא הוא דכתיב (תהלים קלט ה) אחור וקדם צרתני... אחור**

וזהו ביאור המדרש: **"אם זכה אדם"**, שמזכך את הגוף עד שמבטל עצמו לגמרי לרצון הנשמה, **"אומרים לו אתה קדמת לכל מעשה בראשית"**, שהרי הנשמה אכן נבראה ביום ראשון לפני כל מעשה בראשית, **"ואם לאו"**, שלא זכה לזכך את הגוף ולהכניעו תחת כנפי הנשמה, אלא להיפך הוא משעבד את הנשמה שבמוח לכפות עליה למלא את תאוותיו הבהמיות, כי אז הוא נחשב כל כולו לגוף שנברא בסוף ששת ימי בראשית, לכן: **"אומרים לו יתוש קדמך, שלשול קדמך"**.

מעתה יאיר לנו להבין איך יכול איש ישראל להעיד בליל שבת באמרו **"ויכולו"**, שהקב"ה

איך יכול אדם שנברא רק ביום שישי, להעיד על הקב"ה שברא את העולם בששה ימים וינח ביום השביעי

העדות היא רק מצד הנשמה שכבר נבראה ביום ראשון, והיא ראתה שהקב"ה ברא את העולם בששה ימים

שם משמואל: שני מלאכי השרת המלווים את האדם לביתו, מביאים לו הנשמה יתירה שהביאו מלאכים מעולם העליון

שני מלאכים "מניחים את ידיהם על ראשו", כדי להכניס במוח מקום משכן הנשמה את הנשמה יתירה

ברא את העולם בששה ימים וינח ביום השביעי, כי עדות זו היא מצד הנשמה חלק אלוך ממעל שכבר נבראה ביום ראשון למעשה בראשית בבחינת: **"ורוח אלקים מרחפת על פני המים"**, על כן יכולה היא להעיד עדות נאמנה מה שראתה בעצמה שהקב"ה ברא את העולם בששה ימים.

כפרת עוונות כדי להגביר כח הנשמה

הנה כי כן יומתק להבין מאמר הגמרא: **"כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו, שני מלאכי השרת המלוין לו לאדם מניחין ידיהן על ראשו, ואומרים לו וסר עוונך וחטאתך תכופר"**. כי מאחר שהוא רוצה להעיד על הקב"ה שברא את העולם בששה ימים: **"ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה"**, הרי מתעוררת קושיא איך הוא יכול להעיד על דבר שלא ראה בעצמו.

אלא על כרחך שהעדות היא מצד הנשמה שכבר נבראה ביום ראשון, וראתה שהקב"ה ברא את העולם בששה ימים וינח ביום השביעי. אולם אם יש בידו ח"ו חטאים ועוונות הלא מבואר במדרש, שאם לא זכה: **"אומרים לו יתוש קדמך, שלשול קדמך"**, כי הנשמה בטלה אל הגוף החומרי, אם כן חוזרת הקושיא למקומה איך הוא כשר להעיד מצד הגוף החומרי, שהקב"ה ברא את העולם בששה ימים ונח ביום השביעי, הלא הגוף החומרי לא נברא רק ביום השישי.

על כן מקדים הקב"ה לשלוח שני מלאכים המלווים את האדם לביתו, ובאותו רגע שהוא רוצה לומר **"ויכולו"** כדי להעיד על הקב"ה, הם **"מניחין ידיהן על ראשו, ואומרים לו וסר עוונך וחטאתך תכופר"**, ועל ידי שהוא נעשה נקי מעוונות וחטאים, הרי שוב הגוף החומרי בטל אל הנשמה הרוחנית שנבראה ביום ראשון, ועל ידי זה הוא יכול לומר **"ויכולו"**, להעיד על הקב"ה שברא את העולם בששה ימים וינח ביום השביעי.

והנה ידוע כי מקום משכן הנשמה היא במוח, וכמו שאנו אומרים בנוסח "לשם יחוד" לפני הנחת תפילין: **"ועל הראש נגד המוח שהנשמה שבמוחי עם שאר חושי וכוחותי כולם**

יהיו משועבדים לעבודתו יתברך שמו", על כן שני המלאכים מניחים את ידיהם על **"ראשו"** ששם הוא מקום משכן הנשמה, כדי להגביר את כח הנשמה על הגוף שיוכל להעיד על בריאת העולם: **"ואומרים לו וסר עוונך וחטאתך תכופר"**, כדי שיתבטל הגוף לנשמה שבראש כאמור.

שני מלאכים מביאים את הנשמה יתירה

בדרך זו במסילה נעלה לבאר ביתר שאת הענין ששני המלאכים מניחים את ידיהם **"על ראשו"**, בהקדם מה שכתב ב"שם משמואל" (פרשת כי תבא שנת תרע"ב ד"ה יש ליתן) לבאר ענין שני המלאכים שמלוים את האדם לביתו, על פי מה ששנינו בגמרא (ביצה טז:): **"נשמה יתירה נותן הקדוש ברוך הוא באדם ערב שבת ולמוצאי שבת נוטלין אותה"**.

והנה מבואר בתקוני זוהר (תיקון כד סט:): כי מלאכי מעלה מלווים את הנשמה יתירה מעולם העליון, לפי זה אומר ה"שם משמואל", כי שני מלאכי השרת המלווים את האדם לביתו, מקבלים את הנשמה יתירה ממלאכי מעלה עד שהם מביאים אותה אל האדם עכדה"ק.

ויש לבאר לפי זה ענין הנשמה יתירה שהקב"ה מוסיף לאדם בכל שבת, על פי המבואר בספרים הקדושים כי עיקר המלחמה בין היצר הרע ליצר הטוב הוא המלחמה בין הגוף לנשמה, כי הגוף מושך את האדם לכל תאוות העולם הזה, ואילו הנשמה הקדושה חלק אלוך ממעל מושכת את האדם לעבודת ה'.

והנה בכל ימות השבוע יש מלחמה קשה בין הגוף לנשמה, כי לשניהם כח שוה בשוה כדי שתהיה לאדם בחירה לבחור בטוב או להיפך ח"ו, אולם בשבת קודש שהיא מעין עולם הבא, מבקש הקב"ה להאיר לאיש ישראל כדי שתהיה לו מנוחה ממלחמת היצר, על כן הוא נותן לו נשמה יתירה כדי להגביר כח הנשמה על הגוף, ועל ידי זה יותר קל לו להתגבר על הגוף להכניעו לעבודת ה'.

בא וראה מה שפירש הרה"ק מראפשיץ זי"ע הפיוט שתיקן האריז"ל לליל שבת קודש: **"נהוריה ישרי בה בקדושא רבא, ובחמרא טבא דביה תחדי נפשא"**. פירוש, בימות החול אין הנפש הרוחנית שמחה עם הגוף, מכיון שהגוף נלחם עמה ברצותו לרדוף אחרי ההבל, אולם בשבת קודש: **"נהוריה ישרי בה בקדושא רבא"**, אורו של הקב"ה שורה על הנפש בקדושה גדולה, **"ובחמרא טבא"**, שיש לאדם בשבת חומר טוב, **"דביה תחדי נפשא"**, שהנפש שמחה עמו עכדה"ק.

אך לפי האמור לעיל יש להוסיף תבלין, כי מאחר שאי אפשר להעיד על מעשה בראשית רק אם הגוף בטל אל הנשמה, שנבראה ביום ראשון וראתה כל מעשה בראשית, לכן מוסיף הקב"ה בשבת לאדם נשמה יתירה כדי שהנשמה תתגבר על הגוף, ועל ידי זה מתבטל הגוף המועט אל הנשמה הגדולה ועדותו כשרה, על כן כשאדם רוצה לומר **"ויכולו"** להעיד על בריאת העולם, שני מלאכי השרת שמביאים לאדם את הנשמה יתירה: **"מניחין את ידיהן על ראשו"**, כדי להכניס את הנשמה יתירה בתוך המוח שבראש מקום משכן הנשמה.

"ואומרים לו וסר עוונך וחטאתך תכופר", כי בלי כפרת עוונות לא תרצה הנשמה יתירה להיכנס באדם, ואז הלא אומרים לאדם: **"יתוש קדמך"**, כי הגוף שנברא אחרון יתגבר על הנשמה, ואם כן איך הוא יכול להעיד על הקב"ה שברא את העולם בששת ימי בראשית, על כן מוחלים לאדם את כל עוונותיו כדי שהנשמה יתירה תיכנס בו, ועל ידי זה הוא יכול לומר **"ויכולו"**, להעיד מה שנשמתו ראתה שהקב"ה ברא את העולם בששה ימים וינח ביום השביעי.